

Marc Chagall, «Sõda»

Balkani pilvine taevas

Peaegu iga päev algavad ajalehtedes rindeteated Balkanilt sõnadega: «Pilves ilm segas jälle NATO lennukeid» või «Harv selge öö lubas pommitada...».

tekst: Ain Kallis, Zürich

Kuus nädalat õhulööke on tekitanud tohutut kahju Jugoslaavia majandusele ja armeele. Ametlikel teatel jõuti nelja nädalaga täielikult hävitada 20% sõjalistest objektidest, 24% on tugevalt ning 56% mõõdukalt kahjustatud.

Näib, nagu peaks Milosevici diktatuur kohe-kohe kokku varisema. Ometi pole see kaugelki nii.

«Ilm on Milosevici poolt,» kiruvad üksteise järel NATO pressiesindajad. «Sõda venib, kuid me võidame selle,» väidab USA asevälisminister Strobe

Talbott kaljukindlalt.

NATO vägede ülemjuhataja kindral Wesley Clark omakorda kurdab, et esimesel kolmel nädalal oli vaid 6–7 korral soodsat ilma, kümnel päeval jäid pooled lendudest ära. Retkedelt tagasi pöörduvad piloodid iseloomustasid

olusid vahel kui «lihtsalt õudseid» – madal pilvisus, udu, äike.

USA lennukikandja «Theodore Roosevelt» pardale naasid lennukid mitmel päeval täislastis laserjuhitavate pommidega. Põhjuseks halb nähtavus. Laeva lennumeteoroloog Jerry Doolittle nentis vaid, et aprill on Balkanil teadagi väga heitliku ilmastikuga – pool päeva paistab päike, kohe järgneb sadu. Sünoptikuile kõige raskem aeg.

Vaid tiibrakettidega ning satelliidi abil juhitavate rakettidega löökide andmine läheb väga kulukaks: iga selline maksab üle miljoni dollari. Lennukeilt on tavapommitamine tunduvalt odavam, kuid ikkagi kulutatakse sellises õhusõjas ööpäevas 30 kuni 100 miljonit dollarit maksumaksja raha, selge ilma rohkem, pilves päeval vähem.

See pole mingi ime. Stardivad ju B-2-d USA keskosast, ühe suuna lend kestab 15 tundi. Muide, omal ajal lendas kindral Dudajevi eskadrill Afganistani pommitama Tartu aerodroomilt.

Lauspommitamine, nagu see toimus Vietnami, pole Euroopas võimalik. Ohvrid tsiiviilelanikkonna hulgas oleks teatavasti suureks trumbiks Jugoslaavia liidreile.

Etniline puhastus telgis

Kõige väiksem edu on saatnud NATO vägesid Kosovos. USA senaatori Richard Lugaril 17. aprillil antud hinnangul võib karta, et sõda kaotatakse, sest «asjad arenevad kehvemini, kui kaks nädalat tagasi võis arvata». NATO on ametlikult väitnud, et Kosovos on hävitatud 30–60 tanki. Ent edu pole vähendanud põgenikevoolu. Jugoslaavia armee ehitab kindlustusi, mineerib piiriäärseid alasid. Kindral Nebojsa Pankovic teatas, et Jugoslaavia maaväed on valmis pikaks sõjaks NATO maavägedega.

Kõik see toimub kui telgi varjus. Telgiks on valdavalt madal pilvisus ja sage udu. Kosovo on Eestist neli korda väiksem mägine maa. Metsased mäed küünivad kuni 1200 meetrini.

Serbia tankid on peidetud metsadesse, jäärakutesse ning kuuridesse. Seega on õhuluurel neid raske avastada. «Tankitapjaiks» kutsutavad lennukid A-10 peavad oma rünnakuobjektid

nägema. See on võimalik üksnes hea nähtavuse korral. Nn igailma hävituslennukid F-15 moodustavad vaid osa NATO õhuarmeest.

Ühel pressikonverentsil lasti ajakirjanikel kuulata lenduri kurtmist, kui raske on tuhandete meetrite kõrgusel objekte tabada. Viie kilomeetri pealt võib tanki eristada tavalisest veokist või traktorist, kuid mitte 100% kindlusega. Piloodid saavad infot vaenlase kohta nii raadio teel luurelennukeilt kui ka oma lennuki andureilt. Otsustavaks jäävad ikkagi omaenda silmad. «Traktori eristamine sõjatranspordist on raskem, kui võiks arvata!» teab kindral David Leaf Aviano baasist.

Kosovo maastik ega kliima pole sõjalise kõrgtehnoloogia rakendamiseks hoopiski nii soodne kui Iraagi kõrb. Seal hävitasid kurikuulsad lahingukopterid Apache AH-64 üle 500 vaenlase tanki. Päikeselõõsas kuumenenud

tanke oli jahedama liiva taustal kerge andurite abil märgata ning kolme miili kauguselt tabada.

Esimesed paar tosinat sellist lahingumasinat on Albaaniasse juba saabunud. Küllap on len-

dureil kõrge eelseisvaile lendudele mõelda: iga mäenuki või kivi tagant tulistatud rakett võib madalalt lendajale saatuslikuks osutada. Ühendriikide kaitseminister Cohen tunnistab, et Apache'id pole just imerelv, kuid võivad tuua pöörde sõjategevusse.

Kui neid pilvi ees ei oleks!

Kosovo sõjaga analoogne olukord oli 55 aastat tagasi, Teise maailmasõja päevil Ardennides. Detsembris andsid Saksa väed sealsetes mägedes ja metsades tugeva hoobi liitlaste vägedele. Nende tankiarmee oli pideva paksu udu ja vihmapiilvede varjul jõudnud soodsale löögipositsioonile. Täielik kaos rünnatavate seas valitses kümme päeva, kaotati ligi 75 000 sõdurit. Alles teisel jõulupühäl taevas selgines ning 5000 pommitajat tegid oma töö.

Kardetavasti jäävad sõjapilved Balkani kohale veel kauaks. Belgradi varjendites laulavad noored õhtuti: «Killing me softly with this bomb!»